

DET NYE RISIKOBILLEDE

Reportage fra Danske Risikorådgiveres årskonference 2013

Af [Jeanne Sneftrup Jensen](#)
EIRM, Sekretariat for
Danske Risikorådgivere

Danmark som terrormål var titlen på dette års risikostyringskonference den 18.-19. april 2013, som traditionen tro blev afholdt på Hotel Nyborg Strand. I år med mere end 160 deltagere.

Efter alle havde fundet deres plads i salen, bød Hans Engell velkommen og præsenterede den første oplægsholder, chefen for Politiets Efterretningstjeneste, Jakob Scharf.

Jakob Scharf, PET

Jakob Scharf redegjorde i sit indlæg for PETs virksomhed og virke og de væsentligste trusler mod Danmarks sikkerhed. Jakob Scharf fokuserede på terror, spionage og cybertrusler og fortalte om, hvordan PET i dag samarbejder med mange forskellige offentlige og private virksomheder, og hvordan PET konstant forsøger at udvikle sine kompetencer.

Jakob Scharf fortalte først lidt om PET som organisation, der på godt et årti er vokset fra 250-300 medarbejdere til i dag at være over 800. Jakob Scharf redegjorde for de ændringer som organisationen har gennemløbet siden 11. september 2001, herunder hvilke krav der stilles til organisationen udefra. Med ændringer i trusselsbilledet ændres også kravene til PETs kompetencer og metoder. Med et langt mere dynamisk trusselsbillede fordres en langt mere dynamisk organisation.

Hovedformålet er fortsat at beskytte landet, det vil sige værne om Danmarks frihed, danske værdier og bidrage til at skabe tryghed i det danske samfund. PETs arbejde består primært af en række forebyggende indsatser – og i dag også uden for landets grænser.

Det nye trusselsbillede

I fokus for Jakob Scharfs indlæg var de ændringer i trusselsbilledet, som PET og Danmark i dag står over for og i fremtiden forventes at skulle forholde sig til. Fra et trusselsbillede der tidligere i al væsentlighed vedrørte Den Kolde Krig, hvor man stod overfor en identificerbar fjende og klare militære trusler, og primært skulle tænke på at forebygge angreb på de danske grænser, skal man i dag arbejde med et langt mere komplekst og dynamisk trusselsbillede. Krisen i forbindelse med karikaturtegningerne viser, hvordan det i dag er langt sværere at forudse truslerne, og hvorfra de kommer.

Det er PETs opfattelse, at den væsentligste trussel i dag først og fremmest er terrortruslen. Men også anden voldelig ekstremisme og spionage udgør alvorlige trusler, og endelig er PET i stigende grad optaget af cybersikkerhed.

Udviklingen i den militante islamistiske ideologi skaber grundlag for den nok væsentligste trussel mod Danmark, og herunder må også medregnes de individer og grupperinger, der uden for de kendte organiseringer lader sig inspirere af den voldelige islamisme. At Danmark udgør et særskilt mål for islamistisk terror skyldes ikke mindst genoptrykning af karikaturtegningerne.

Præsentationer fra enkelte indlæg kan hentes på hjemmesiden: danskeisikoraadgivere.dk

Jakob Scharf understregede, at terrortruslen ikke kun udspringer fra militante islamistiske ideologier, men også kan komme fra andre ekstremistiske grupper og individer og nævnte i den forbindelse, hvordan ingen kunne forudse en Breivik.

Terrorens væsen

Det centrale for terrorister er gennem deres handlinger eller trusler om handlinger at opnå en psykologisk effekt, hvor der skabes frygt og usikkerhed blandt borgerne, således at områder, byer eller et land i et vist omfang lammes.

Det er de bløde civile mål, steder, hvor mange mennesker er samlet, som terrorister ønsker at ramme. Det er steder, hvor mange mennesker færdes i det daglige, der oftest bliver mål for terror: togstationer, centre og nu senest også store sportsbegivenheder som Boston Marathon. Heri ligger også terrorens ønske om at ramme symbolske mål. Mål, som i de pågældende vestlige lande har stor symbolsk betydning. Derved kan terroristerne demonstrere, at disse lande er sårbare.

Det ligger i terrorens væsen, at alene truslen om terror ofte er tilstrækkelig til at opnå terroristernes mål om at skabe frygt og dermed skabe ændringer i adfærd og livsformer. Det vil sige, at selve terrorhandlingen ikke altid behøver at blive gennemført.

Deltagere på konferencen

Spionage

Udover terror er også spionage et af PETs arbejdsområder. Danmark er fortsat et mål for udenlandske spionageaktiviteter. I dag er det erhvervsspionage, der er i centrum, tidligere var det militære oplysninger. Hacking er den væsentligste metode, og f.eks. hacking, der kan bruges i fremstilling af masseødelæggelsesvåben, opfattes som den største trussel på dette område.

Cybertrusler

Cybertrusler udgør efter Jakob Scharfs opfattelse ikke nogen selvstændig trussel, men må snarere ses i sammenhæng med andre trusler. Det vigtigste her er at være opmærksom på, hvordan forbundne systemer og internettet fortløbende skaber nye risici, nye udfordringer og herunder ikke mindst sætter *den menneskelige faktor* i centrum. Det vil i den forbindelse sige vores evne til at håndtere sikkerhed forbundet med information og data. Er vores sikkerhedsadfærd god nok, og hvordan får man i organisationer, offentlige som private, skabt en bedre fælles opmærksomhed på den nødvendige sikkerhed?

Nye former for samarbejde

PET samarbejder i stigende omfang med andre offentlige myndigheder og private virksomheder. Samarbejder, der i disse år udvikles kraftigt som følge af den stigende kompleksitet i trusselsbilledet. For PET har det meget stor værdi at have sådanne partnerskaber. PET får gennem disse samarbejder indsigt i nye trusler, og virksomheder får en stigende bevidsthed om nødvendigheden af en god sikkerhedskultur i relation til deres kritiske sårbarheder.

PET ser det som nødvendigt, at flere offentlige og private virksomheder – og navnlig disses ledelser – har et kritisk blik på deres beredskabsplaner til at kunne imødegå forskellige trusler.

Risikokommunikation

PET er i disse år også optaget af risikokommunikation, det vil sige, hvordan PET bedst kommunikerer til både borgere og samarbejdspartnere om risici og trusler, således at man får skærpet opmærksomheden uden at skabe unødigt bekymring endsige panik. Hvis sikkerheden på offentlige steder er *for* synlig, kan folk blive utrygge. Men der må gerne være *nogle* synlige tegn på sikkerhed, for at man føler sig tryk, viser en undersøgelse, PET har fået foretaget.

Er vi godt nok rustet? Spørgsmål fra salen

Efter Jakob Scharfs indlæg var der spørgsmål fra salen. Blandt spørgsmålene var:

Hvor åben er PET i Danmark i forhold til efterretningstjenester i vores nabolande?
JS understregede vigtigheden af, at PET kan beskytte sine kilder, og af at visse oplysninger i offentligheden kan skabe unødigt frygt. I forhold til andre lande, mente JS, at PET er ganske åben, men at PET samtidig hele tiden skal vurdere, hvilke oplysninger det giver mening at videregive til offentligheden.

Giver terroren i forbindelse med Boston Marathon anledning til at ændre noget i Danmark?

JS sagde, at terrorister konstant udvikler deres metoder, og at der altid vil være steder, hvor man ikke kan forhindre terror, da der jo netop vil være tale om offentlige steder. Bostonangrebet illustrerer dette.

Hvorfor er der så stor kontrol i lufthavnene, når man uden videre kan tage toget til Sverige?

JS understregede, at mange af sikkerhedsforanstaltningerne er fastlagt internationalt, det er ikke altid noget, PET altid selv kan bestemme. Hvis det stod til PET, ville niveauet måske have været anderledes på visse steder. Men man skal ikke underkende den psykologiske effekt, som en synlig kontrol giver.

En ny rapport fra Beredskabsstyrelsen peger på trusler fra cyberangreb, hvad siger PET?

JS sagde, at PET ser hidtidige cyberangreb som værende relativt få og uden den store nationale effekt. De er generende, men ikke ødelæggende. Men PET følger udviklingen, og angrebene tages alvorligt.

Hvordan er den brede befolknings opfattelse af Danmark som terrormål?

JS betonedede, at vi ikke skal tro, at blot fordi medierne ikke skriver om konkrete terrorsager i Danmark, at truslerne så ikke eksisterer. I Danmark har man nærmest ingen erfaringer med terror, så det er svært at vurdere, om den brede befolkning har en realistisk opfattelse af situationen.

Er PETs overvågning ikke en trussel mod vores demokrati og ytringsfrihed?

JS anerkendte, at PET har beføjelser der kan være indgribende – aflytning, overvågning mv. Men man må gøre sig klart, at ønsker man at have en efterretningstjeneste, som kan skaffe oplysninger, som andre ikke kan, da ligger det i sagens natur, at en sådan tjeneste somme tider kan virke indgribende. Men PET har naturligvis ingen interesse i at følge med i, hvad lovlige borgere foretager sig.

Har vi den kapacitet, der skal til for at håndtere et muligt angreb?

JS sagde, at vi har det ledelsesmæssige grundlag og den organisering som skal til. JS nævnte som eksempel, at de nylige afspærringsmæssige tiltag i forhold til Christiansborg viser, at man hele tiden følger udviklingen og iværksætter de nødvendige foranstaltninger.

Hvordan bedømmes PET i udlandet?

JS sagde, at PET har et godt ry i udlandet. PET har vist, at organisationen har kunnet imødegå alvorlige trusler om terror blandt andet i forbindelse med karikaturtegningerne. Det har skabt respekt i udlandet.

Helle Rabøl Hansen, DPU

Efter frokostpausen trådte Helle Rabøl Hansen, cand.jur. og ph.d. ved Aarhus Universitet, på podiet. Helle Rabøl Hansen skulle tale om risikoen for skoleskyderier i Danmark.

Danmark har hidtil været forskånet for skoleskyderier. Dog oplevede vi i 1994 et skyderi på Aarhus Universitet, hvor to døde. Imidlertid, anførte Helle Rabøl Hansen, kan man måske sige, at hvor man andre steder i verden skyder elever og lærere i vrede, da brænder man skoler ned i Danmark, Norge og ikke mindst Sverige. Antallet af påsatte skolebrande er i Skandinavien uforholdsmæssigt højt sammenlignet med andre lande.

Skoleskyderier

I sit oplæg om skoleskyderier fokuserede Helle Rabøl Hansen på seks udenlandske *college-killings*: Columbine, Erfurt, Virginia Tech, Jokela Skole, Kauhajoki og Albertville. Disse skoleskyderier havde en række fællestræk, blandt andet det at de alle var nøje planlagt af gerningsmænd, der havde været udsat for mobning.

Fra mobning til skydning

Helle Rabøl Hansen har gennem sin forskning fundet, at gerningsmændene alle havde været ofre for massiv mobning, og at de alle havde opbygget en stor vrede mod den skole og de elever og de lærere, der havde mobbet dem, eller som ikke havde været opmærksomme på mobberiet.

Et andet kendetegn var, at der er tale om personer, 'man' ikke troede kunne begå sådanne handlinger, da alle omkring dem så dem som såkaldt stille eksistenser. Men ikke desto mindre valgte gerningsmændene at rette deres vrede og hævntrang mod de skoler, hvor mobberiet var foregået.

En vred dansk mand

Helle Rabøl Hansen viste et klip med en ung dansk mand, Mads, der var blevet mobbet gennem flere år i folkeskolen. Mads udtrykte et meget stærkt had til sine mobbere og ønskede inderligt, at disse mobberes børn kom til at opleve det samme, som Mads og hans forældre havde været igennem i hans skoletid. Via videoklip mærkede man den meget store vrede, det enorme had, som Mads fortsat havde, og som han gjorde alt for at beherske. Erfaringer viser, at voksne der er blevet mobbet som børn, langt ind i voksenlivet kan føle en enorm vrede mod de mobbere, der berøvede dem deres børneliv.

Hvad kan vi gøre? Spørgsmål fra salen

Men hvordan kan man hjælpe ofrene bedst, spurgte en deltager? Helle Rabøl Hansen fortalte, at man havde gode erfaringer med at flytte ofrene fra en klasse og et miljø til en anden klasse og et andet miljø. Hun anbefalede også, at man på skolerne udformer en mobbepolitik, da dette synes at have en præventiv virkning.

En anden deltager ville høre Helle Rabøl Hansens bud på, hvorfor skyderier primært forekommer på skoler og i mindre grad på universiteter. Helle Rabøl Hansen mente, at jo ældre eleverne er, jo mere har de styr på deres vrede, og de elever, der føler sig udenfor på universitetet, nok vælger at droppe ud.

Helle Rabøl Hansen anbefaler endelig, at man nok burde kigge nærmere på lærergrupperne på skolerne: Er lærerne gode nok til at opdage og handle på mobning, og har nogle lærere selv en adfærd, der viser at det er i orden at mobbe enkelte elever?

Workshops

Efter Helle Rabøl Hansens oplæg var der fire forskellige workshops:

1. *Tidlig trivselsindsats kan ses på bundlinjen* ved arbejdsmiljøleder Britt Harpøth og arbejdsmiljøkonsulent Gitte Pagter, Struer Kommune
2. *Skybrudssikring i en ejendom* ved Peter Elle Silberg, Gaihede A/S
3. *Risikostyring i byggerier* ved Kim Skafte Pedersen, Willis Risk Solutions
4. *I hvilken retning bevæger forsikringerne og risikostyringen sig i årene fremover?* Ved Hanne Berg, afdelingsdirektør, Gjensidige Forsikring

Præsentationerne fra de forskellige workshops vil blive lagt ud på hjemmesiden.

Generalforsamling

Dernæst var der generalforsamling, som kom gennem dagsordnen i god ro og orden og en ny bestyrelse blev valgt. Den nye bestyrelse udgøres herefter af:

- Formand: Steen Nedergaard Jensen, Næstved Kommune
- Næsteformand: Torben Jacobsen, Bygningsstyrelsen
- Bestyrelsesmedlem: Finn Kjærulf Vangsted, Frederikshavn Kommune
- Bestyrelsesmedlem: Flemming Riddersholm Nielsen, Holstebro Kommune
- Bestyrelsesmedlem: Thomas Harbo Sørensen, Viborg Kommune
- Suppleant: Janne Thomsen, Haderslev Kommune

Middag og underholdning

Efter dagens program kunne deltagerne gå til den sædvanlige festmiddag i den store sal, hvor Jan Gintberg stod for underholdningen. Man kan roligt sige, at der blev grint igennem – ikke mindst når foreningen og dens bestyrelse selv var i centrum for morskaben.

Frokost, farvel og på gensyn

Konferencen blev rundet af med frokost og et på gensyn på Nyborg Strand den 11.-12. april 2014.

Konferencen i 2014 vil inkludere sikringsmesse.

Danske Risikorådgivere takker alle medlemmer og samarbejdspartnere for deres fremmøde og støtten til foreningens arbejde og ser frem til at se alle igen næste år.